

ОБЛІКОВО–АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГОТІВЛІ ТА ПЕРЕРОБКИ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОЇ НЕДЕРЕВНОЇ ЛІСОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Т. С. Гайдучок к.е.н., доцент

С. А. Вітер к. пед. н.

Житомирський національний агроекологічний університет

В сучасних умовах погіршення стану навколишнього середовища та здоров'я людини все більше уваги приділяється питанням екологізації продуктів харчування, медикаментів, парфумів, фарб та виробництва такої продукції за органічними технологіями. Важливе місце у вирішенні цих питань займають лісові ресурси недревної рослинності (гриби, ягоди, плоди, горіхи, лікарські рослини, кормові та технічні ресурси недревної рослинності тощо) та ресурси тваринного походження (лісова фауна, яйця, мед, тощо).

Лісова недревна рослинність є екологічно чистою, якщо вона не забруднена антропогенною діяльністю. Екологічне значення недревної рослинності проявляється також у лісорегулюючих властивостях [5].

Окрім харчової, фармацевтичної, парфумерної промисловості ці ресурси можуть бути важливим джерелом постачання екологічно

чистої сировини для інших галузей промисловості та для міжнародної торгівлі. На жаль, протягом останніх років використання лісгосподарських земель спрямовується, в основному, для потреб нарощування обсягів заготівлі лісодеревини. Заготівлі недеревних лісових ресурсів належна увага не приділяється.

Дослідження щодо заготівлі та переробки недеревної лісової продукції вказує на те, що така заготівля у більшості областей України практично безплатна та неконтрольована. Такі засади господарювання, на думку В. Бандерича, часто спричиняють до гальмування зусиль щодо впровадження нових моделей отримання суспільством додаткових вигод від лісів, крім простого доступу до лісу [1].

Захистити організацію недеревних лісових ресурсів від неорганізованих лісових заготівельників можливо видачею свідоцтв. Органічна видача свідоцтва зосереджується на сільськогосподарських критеріях та можливості відмови від синтетичної родючості і пестицидів. Проте, видача свідоцтва для недеревних лісових ресурсів є багато складнішою, ніж видача свідоцтва для лісоматеріалів. Для того, щоб отримати свідоцтво для реалізації недеревних лісових ресурсів загалом повинні відповідати таким критеріям:

- сучасний план урожаю, який збирають;
- результати перевірки, що жодна заборонена речовина не застосовувалася як мінімум протягом трьох років;
- урожай має бути зібраний (це підтверджується його приростом і виробництвом);
- збір урожаю областей має бути чітко визначений з проведеними кордонами;
- буферні зони мають бути змальовані кругом області, урожай якої зібраний, аби уникати забруднення від зовнішніх джерел [4].

На основі видачі свідоцтв для бухгалтерії мають бути розроблені методичні рекомендації, у яких варто розкрити основні визначення і положення органічного виробництва. Дані про об'єкти обліку органічного виробництва мають міститись в обліковій політиці та можуть бути виділені як окремі елементи облікової політики.

На сьогоднішній день проблемою обліку недеревних лісових ресурсів є те, що офіційні дані про їх запаси за окремими регіонами та підприємствами відсутні. Це є однією з перешкод у справі раціонального їх використання та складання реальних планів заготівель. Аналіз динаміки заготівлі недеревних лісових ресурсів загалом по Україні дозволяє проаналізувати зростання обсягів одних видів продукції та зменшення інших у 2016 р. (табл. 1), [2].

Таблиця 1.

Заготівля другорядної лісової продукції (т)

Продукція	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Дикорослі плоди	63	4	8	71	64
Гриби	193	184	165	68	215
Ягоди	6613	3804	2286	3325	5379
Лікарські рослини	99	158	127	125	104
Деревні соки	2883	2519	2946	2390	2122
Горіхи	34	38	34	35	4

Лідером з переробки недеревної продукції в Україні є Волинська область, де від 70-х років і до сьогодні діють переробні комплекси. На разі працює 5 консервних цехів та цех по виробництву плодово-ягідного пюре Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства: у ДП «Ківерцівське ЛГ», ДП «Ковельське ЛГ», ДП «Маневицьке ЛГ», ДП «Колківське ЛГ», ДП «Цуманське ЛГ», ДП СЛАП «Любешівгроліс» [3]. На цих територіях, що багаті на хвойні та мішані ліси, сади та пасовища, немає шкідливої для природи промисловості, тому й готова продукція є абсолютно натуральною та безпечною.

За останні кілька років Україна стала важливим постачальником органічної продукції на внутрішній та зовнішній ринки. За даними провідного органу сертифікації «Органік Стандарт», у 2017 р. серед головних органічних продуктів (за обсягом), які експортували його клієнти з України, були такі недеревні лісові ресурси: чорниця (заморожена), бузина (плоди), березовий сік, обліпиха (заморожена), ожина (заморожена), шипшина (заморожена), цвіт бузини (заморожений), суниця (заморожена), журавлина (заморожена, глід (заморожений), брусниця (заморожена), малина (заморожена) [8].

На організацію обліку і контролю недеревних лісових ресурсів впливають їх особливості, які полягають у тому, що: вони є дикорослими природними ресурсами; більшість з них мають сезонний характер; їх поява або відсутність, а також інтенсивність плодоносіння залежать від природно-кліматичних та метеорологічних умов; вони потребують мінімум затрат на виробництво, але максимум затрат на охорону; вони є багаторічними або самовідновлюваними (самовисівними), але їх поява і зникнення з року в рік є не завжди передбачуваними, прогнозованими [11].

Не дивлячись на специфіку вирощування даної продукції, з метою підвищення аналітичності та можливості задоволення

інформаційних потреб зовнішніх користувачів щодо її заготівлі і збуту підприємствам лісового господарства доцільно щорічно здійснювати прогнозування та планування урожайності промислово значущих та інших недеревних лісових ресурсів та контроль їх заготівлі. Для визначення грибних, ягідних та інших площ недеревних лісових ресурсів необхідно здійснювати їх натуральний облік за допомогою інвентаризації (фактичного огляду території), а також шляхом опитування державної лісової охорони і місцевого населення.

Науковці [10] доводять, що у лісовому фонді України це можливо здійснити, оскільки всі ліси добре впорядковані, вся лісова площа розбита на відносно невеликі квартали і всі посадові особи державної лісової охорони добре знають свої обходи.

Введення електронного обліку – це своєчасне та достовірне відображення руху лісопродукції, доступність даних про її залишки; контроль за зберіганням і використанням, облік оплати, прозорість роботи матеріально відповідальних осіб [12]. Однак, Тимчасова інструкція з електронного обліку продукції лісозаготівель, лісопилення і деревообробки на підприємствах Державного агентства лісових ресурсів України, за якою передбачено порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій щодо заготівлі і реалізації деревної лісової продукції, залишає поза увагою облік недеревної лісової продукції.

Для вирішення проблем облікової політики у сфері розвитку органічного виробництва Мороз Ю. Ю. пропонує видозмінений підхід до формування виробничої собівартості органічних продуктів на бухгалтерських рахунках 23 «Виробництво», 26 «Готова продукція» з виділенням окремих статей витрат, що характеризують рівень використання ресурсів, які не шкодять навколишньому природному середовищу та формування виробничої собівартості, доходів і фінансових результатів на окремих аналітичних рахунках процесу виробництва, надходження доходів і розрахунку фінансових результатів [7].

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації щодо заготівлі та переробки недеревних лісових ресурсів, які можуть бути достовірно оцінені та контрольовані лісгосподарським підприємством визначаються діючим П(С)БО 9 «Запаси» [9], яке поширюється і на підприємства лісового господарства, так як у відповідності до Методичних рекомендацій [6], плоди, ягоди, гриби та інші недеревні лісові ресурси під час їх збирання (заготівлі) перестають бути елементами біологічних активів і визначаються як окремі активи. Отже, у лісовому господарстві такі біологічні активи визначаються запасами, якщо вони не

використовується в діяльності підприємств лісового господарства, утримуються для продажу або напрям їх використання не визначений.

Список літератури

1. Бандерич В. Недеревна продукція (НП) лісогосподарських земель як складова ресурсного потенціалу / В. Бандерич // Проблеми і перспективи економіки і управління. – №2 (6). – 2016. – С. 173–179
2. Довкілля України за 2016 рік: стат. збірн. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – К., 2017. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnav_ser_u.htm
3. Консервні цехи Волинського ОУЛМГ – це виробництво 100% натуральної продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lis.volyn.ua/?p=16670>
4. Малик Л. О. Світові тенденції торгівлі не деревними лісовими продуктами / Л. О. Малик // Науковий вісник НЛТУ України. – Вип. 20.8. – 2010. – С. 260–264
5. Матчук С. В. Класифікація лісових ресурсів / С. В. Матчук // Наук. вісн. Херсонського держ. ун-ту. – 2014. – Вип. 2, Т. 2. – С. 140–143
6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315. – Режим доступу: // <https://dtk.com.ua/show/2cid04673.html>
7. Мороз Ю. Ю. Організація обліку виробництва і обігу органічної сільськогосподарської продукції і сировини / Ю. Ю. Мороз // Бухгалтерський облік, економічний аналіз та контроль в умовах формування і розвитку сучасних концепцій управління : зб. тез XII Міжнар. наук. конф., 24–25 жовт. 2013 р. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – С. 259–260.
8. Органічний ринок в Україні — аналітика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/415-organichniy-rinok-v-ukrayini-analitika>
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 790 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
10. Сенько Є. І. Економіка комплексного використання і відтворення харчових ресурсів лісу / Є. І. Сенько, О. І. Фурдичко. – Львів: Місіонер, 1996. – 296 с.
11. Сторожук Т. М. Планування та облік не деревних лісових ресурсів / Т. М. Сторожук, Н. С. Дружинська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. –

2016. – Вип. 16(4). – С. 137–140. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_16%284%29_35

12. Суліменко Л. А. Особливості обліку біологічних активів та продукції на підприємствах лісового господарства / Л. А. Суліменко, А. В. Киян, С. А. Вітер // Молодий вчений. – 2017. – №8 (48). – С. 474-480